

Institutul de Igienă și sănătate publică din București (cond.: dr. V. Aldea),
sectorul de istoria medicinei (cond.: dr. Gh. Brătescu)

UN PRIETEN DEVOTAT
AL REVOLUȚIONARILOR ROMÂNI DIN 1848,
DOCTORUL L. MANDL

dr. Gh. Brătescu

În epistola consacrată lui N. Bălcescu, din seria *Scrisorilor către V. Alexandri*, Ion Ghica relatează următoarele: în aprilie 1848, pregătirile erau încheiate în vederea declanșării insurecției în Țara Românească. Tocmai atunci, consulul general al Franței i-a arătat lui C. A. Rosetti o telegramă de la *Lamartine*, ministrul afacerilor externe în guvernul revoluționar provizoriu al Franței, vestind că „trimitea într-adins la București pe un amic al său credincios, pe doctorul *Mandl*“, cu unele comunicări importante, astfel că nu se mai putea întreprinde nimic înainte de venirea tainicului emisar. „În urma acelei depeși — precizează Ghica — a trebuit să contramandăm toate dispozițiunile luate și să așteptăm sosirea doctorului *Mandl*“.

Acesta s-a prezentat peste puțină vreme, aducând un mesaj autograf al lui *Lamartine*, adresat lui C. A. Rosetti și I. Ghica. Se recomanda în acel document ca revoluționarii români să obțină în prealabil acordul guvernului otoman pentru toate măsurile și reformele pe care le proiectau. Generalul *Aupick*, trimisul francez pe lângă Înalta Poartă, primise instrucțiuni în vederea facilitării contactelor dintre reprezentanții români și autoritățile de la Constantinopol (1).

La 2—14 iunie 1848, doctorul *Mandl* i-a încredințat lui Ghica, pe care „căuzașii“ îl însărcinaseră cu delicata misiune la Poartă, o scrisoare de recomandare către generalul *Aupick*. În această misivă (2), mesagerul lui *Lamartine* formulează o apreciere pozitivă în legătură cu situația revoluționară creată în pricipatele dunărene și solicită sprijinul diplomatului francez pentru demersurile întreprinse de Ghica. *Mandl* încheia scrisoarea, exprimându-și convingerea că „speranțele patrioților valahi nu vor fi înșelate“.

Imediat după aceasta, doctorul *Mandl* a părăsit Bucureștiul, astfel că despre evenimentele de la 9—11 iunie avea să afle amănunte dintr-o scrisoare pe care N. Bălcescu i-a trimis-o la 12 iunie, deci, îndată după instalarea guvernului provizoriu al Țării Românești. Din păcate, epistola eminentului revoluționar și gânditor nu s-a păstrat, cunoaștem totuși răspunsul din 6 iulie al lui *Mandl* (3).

Acesta arată că vestea despre reușita revoluției din Muntenia o primise cu două săptămâni înainte, pe cînd se găsea la Viena. S-a grăbit

atunci să se inapoieze la Paris, unde a căutat să intre în legătură cu membrii guvernului. Nu a izbutit să-l vadă decât pe *Lamartine*, care nu mai deținea însă o poziție oficială. A apelat din această cauză la deputatul A. J. *Lherbette*, care a pus la cale cu *Bastide*, noul ministru de externe, prezentarea unei interpelări, pentru a se da guvernului prilejul să ia poziție în favoarea mișcărilor revoluționare din răsăritul Europei, amenințate de intervenția forțelor armate reacționare din exterior. Interpelarea a avut loc, iar ulterior *Mandl* a fost primit în citeva rânduri de *Bastide*. Ministrul s-a mulțumit „să ia notă” de rugămintea revoluționarilor români de a li se trimite arme și ofițeri superiori, pentru a face față amenințărilor din afară.

Doctorul *Mandl* insistă în scrisoarea sa ca guvernul din București să acrediteze la Paris un reprezentant „Vedeți — remarcă el — că mă interesez în permanență și atât de stăruitor de treburile voastre, ca și cum aș fi însărcinatul vostru cu afaceri. Dar, fiindcă veni vorba, de ce pină acum nu aveți unul? Trebuia să fie de mult aici”.

După ce dă alte citeva sfaturi, printre care acela ca emigranții moldoveni să acționeze și în numele celor munteni, *Mandl* încheie astfel: „În general, cit voi mai fi aici și pină ce va sosi agentul vostru, mă însărcinez cu treburile voastre, ca și cum ar fi ale mele, pe de o parte fiindcă așa v-am făgăduit, iar pe de alta fiindcă nu sinteți îndeajuns de activi. Și acum, mii de salutări întregului guvern, miniștrilor și tuturor înalților funcționari, fără a-i uita pe secretarii guvernului. Nu mă uitați în mijlocul onorurilor voastre: poate că voi veni cîndva să vă cer un post, la spital”. Finalul glumeț ne reamintește de profesia „însărcinatului cu afaceri” al revoluționarilor din Țara Românească; să fie însă aceasta doar o vorbă de duh? Nu cumva doctorul *Mandl* se gindea la instalarea sa, cel puțin temporară, ca medic în Valahia cea plină pe atunci de farmecul romantic al unei lumi în prefacere radicală?

Au urmat zile grele, deoarece noul guvern francez avea alte preocupări decât pe cea a apărării mișcărilor înnoitoare din Europa răsăriteană. *Lamartine*, care se angajase formal față de revoluționarii din Țara Românească, devenise cu totul inactiv. Presa democrată dădea și ea semne de lincezeală. Dintr-o scrisoare trimisă de V. *Mălinescu*, la 8 august, lui A. G. *Golescu* aflăm că singurii sprijinitori consecvenți ai cauzei românești rămăseseră Paul *Bataillard* și Louis *Mandl* (4).

În aceeași zi, doctorul *Mandl* îi scria la Viena aceluiași Alecu *Golescu*, informîndu-l despre interpelarea lui *Lherbette*, dar și despre dificultățile întimpinate la Paris de apărătorii revoluției din Țara Românească. Din datele comunicate lui *Golescu* rezultă că *Mandl* făcea tot ce-i stătea în putință pentru a mișca lucrurile din loc, fie cînd era vorba de numirea unui general în postul de consul al Franței la București, fie de obținerea unor ajutoare în arme sau măcar în bani (5).

Înlăturarea la 13 septembrie a guvernului revoluționar de la București avea să pună însă curînd capăt misiunii căreia el i se consacrase cu atîta abnegație.

Istoriografii lui 1848 nu s-au ocupat pină acum de figura lui Louis *Mandl*, care se înfățișează ca un personaj oarecum misterios, purtător parcă al unui pseudonim. În schimb, dicționarele și enciclopediile franceze de acum o sută de ani au reținut numele lui, dar exclusiv pentru

meritele din domeniul medicinei, fără să menționeze ceva despre preocupările sale politice (6).

Louis (de fapt, Ludwig, sau eventual, Lajos) Mandl s-a născut în decembrie 1812 la Pesta (după alții, la Bratislava). A învățat mai întâi la școala primară evreiască de la Pesta și la gimnaziul călugărilor piariști. Studiile universitare le-a început la Viena, a frecventat Facultatea de filozofie, ca să le încheie la Pesta, unde s-a înscris și la Facultatea de medicină. S-a întors apoi la Viena, unde a studiat matematicile și astronomia. În 1836 și-a susținut la Pesta teza de doctorat în medicină, tratând *Despre singe din punct de vedere fiziologic*, lucrare în care a acordat o atenție deosebită investigației microscopice.

În același an a plecat la Paris, unde s-a instalat pentru tot restul vieții. Încă în 1837 a prezentat la Academia de științe din capitala Franței un memoriu *Despre metodele de descoperire a puroiului în singe*. În anul următor, Mandl a început publicarea, în fascicule separate, a unui tratat de *Anatomie microscopică* cu 92 de planșe în folio; tipărirea acestei opere s-a încheiat abia în 1858. În felul acesta, el se afirmă ca unul din cei mai competenți histologi ai vremii. În 1839, Mandl publică un tratat practic de tehnică microscopică destinat „folosirii la studiul corpurilor organizate”. Peste un an apar, reunite într-un volum, memoriile sale de anatomie patologică, iar în 1844 vede lumina tiparului *Manualul de anatomie generală aplicată la fiziologie și patologie*. Între timp, în 1842, își susținuse la Facultatea de medicină din Paris teza de doctorat, intitulată *Cercetări medico-legale despre singe*. În 1847, Mandl încheie seria lucrărilor sale cu caracter general morfologic printr-un *Tratat de anatomie microscopică*, premiat de Academia Franceză. În aceeași perioadă a făcut cursuri libere de tehnica microscopului la École pratique.

În 1846 i se acordă Legiunea de Onoare. Ne întrebăm, ținind seama de activitățile pe care avea să le desfășoare în 1848, dacă distincția aceasta era merită să recompenseze doar meritele științifice? Cetățenia franceză o va obține în 1849, ceea ce dovedeste că la București venise ca purtător al unui pașaport austriac. Eventual, tocmai lucrul acesta a înlesnit misiunea sa secretă; mai greu putea fi bănuït un supus al imperiului habsburgic că se îndeletnicește cu afaceri conspirative decât un cetățean al republicii franceze.

După 1850, doctorul Mandl s-a consacrat fiziologiei și mai cu seamă laringologiei. Astfel, în 1853, el publică un memoriu despre *Anatomia patologică a ftiziei tuberculoase*. Peste doi ani apare studiul său *Despre obosirea vocii în funcție de modul de a respira*, urmat în 1872 de *Tratatul practic despre afecțiunile cronice ale laringelui și faringelui*, iar în 1873 de *Igiena vocii*. În 1862, Louis Mandl a deschis un curs public de boli ale organelor vocale, curs în care insistă asupra măsurilor igienice de apărare a calităților vocii. Lecțiile sale au fost ținute, începând din 1874, în cadrul Conservatorului de muzică din Paris. A fost și un practician cu renume, foarte căutat mai ales de cîntăreți.

Mandl a colaborat la multe reviste medicale, în special la „Archives de médecine”. În 1846 a fondat periodicul „Archives d’anatomie générale et de physiologie”, care însă nu a avut o existență prea îndelungată.

Louis Mandl a încetat din viață la Paris, în ziua de 5 iulie 1881 (după alte surse, în 1884).

Biografiile pomenesc despre generozitatea lui *Mandl*, care dădea sistematic consultații gratuite pacienților săraci. Dar despre atitudinea politică a acestui valoros savant și medic nu întilnim nicăieri nici o aluzie. Misiunea sa la București s-a desfășurat în condiții de absolută conspirativitate, fiind probabil decisă nu numai de autoritățile guvernamentale, dar și de vreo asociație secretă a epocii. Cît despre faptul că cineva, care nu avea cetățenia franceză, a fost investit în 1848 cu o sarcină semioficială de mare importanță, aceasta intra în tradiția inaugurată de revoluția din 1789, cînd multor străini li s-au încredințat răspunderi din cele mai înalte în organele republicii, fiind invitați să facă parte chiar din Adunarea Națională.

La 125 de ani de la evenimentele la care doctorul Louis *Mandl* a participat cu elan și cu dăruire se cuvine să evocăm figura acestui slujitor al lui *Hipocrate*, care a știut să fie deopotrivă un luptător pentru justiție și democrație.

Sosit la redacție: 18 iunie 1973.

Bibliografie

1. *I. Ghica*, Scrisori către V. Alecsandri, București, 1887, p. 709—710 și 714;
2. Documentul este reprodus de *I. Ghica*, idem, p. 722—723;
3. Anul 1848 în Pricipatele Române, vol. II. București, 1902, p. 320—322;
4. Ibidem, vol. III. București, 1902, p. 286;
5. Ibidem, vol. VI, București, 1910, p. 26;
6. *S. Ghinopoulo*, Bul. Soc. Franç. Hist. Méd., XXIII (1929), p. 251—254. Datele biobibliografice conținute aici le-am coroborat cu cele din: *G. Vapereau*, Dictionnaire universel des contemporains, Paris, 1870, p. 1198; *A. Bitard*, Dictionnaire de biographie contemporaine, Paris, 1880, p. 868; *P. Larousse*, Grand dictionnaire universel, vol. X, Paris, f. a., p. 105 (și vol. XVII supl., p. 1588); Biographisches Lexikon der hervorragenden Aerzte, vol. IV, Berlin—Wien, 1932, p. 52—53.